

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
NAVOIY DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

MAKTABGACHA TA’LIM METODOLOGIYASI

FAN DASTURI

Bilim sohasi:	100000 – Ta’lim
Ta’lim sohasi:	110000 – Ta’lim
Magistratura mutaxassisligi:	70110201– Ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (maktabgacha ta’lim)

Fanning asosiy parametrlari

Fan/modul kodi: MTM1406	O‘quv yili: 2024-2025	Semestr: 4	ECTS – Kreditlar: 6	
Fan/modul turi: Majburiy	Ta’lim tili: O‘zbek		Haftadagi dars soatlari: 6	
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg‘ulotlari (soat)	Mustaqil ta’lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Maktabgacha ta’lim metodologiyasi	90	90	180
2.	<p style="text-align: center;">I. Fanning mazmuni</p> <p style="text-align: center;">Fanning maqsadi - “Maktabgacha ta’lim metodologiyasi” fanining asosiy maqsadi – Ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (maktabgacha ta’lim) magistrantlarining ilmiy tadqiqotning mohiyati va tamoyillari, ilmiy tadqiqotni olib boorish tartibi haqidagi tasavvurlarini kengaytirish.</p> <p>Fanning vazifasi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (maktabgacha ta’lim) magistrantlarining ilmiy tadqiqot faoliyatining o‘ziga xos xususiyatlari haqida tasavvurlarini shakllantirish; - ilmiy tadqiqotlarni amalga oshirish tamoyillari va ular ustida ishlashning asosiy bosqichlari to‘g‘risida bilimlarni tizimlashtirish; - ilmiy referatlar va iqtibos keltirishning asosiy tamoyillari haqida bilimlar berish; - ilmiy tadqiqot ishini aprobatsiya(sinov)dan o‘tkazish va uning natijalarini e’lon qilish haqida tasavvurlarni shakllantirish; - magistrlik dissertatsiyasini shakllantirish, himoyaga tayyorlash, himoya qilish va tugallangan dissertatsiya tadqiqotlari natijalari bo‘yicha hujjatlarni rasmiylashtirish haqida bilimlar berish. <p style="text-align: center;">II. Asosiy nazariy qism (ma’ruza mashg‘ulotlari)</p> <p style="text-align: center;">Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:</p> <p>1-mavzu: Ilmiy tadqiqot mavzusini tanlash va uning dolzarbligini asoslash.</p> <p>2-mavzu: Mavzu (muammo)ning ishlanganlik (o‘rganilganlik) darajasi.</p> <p>3-mavzu: Tadqiqotning konsepsiyasi, maqsadi va vazifalarini</p>			

shakllantirish.

4-mavzu: Ilmiy tadqiqotning obyekti va predmetini belgilash.

5-mavzu: Ilmiy tadqiqot metodlari. Analiz va sintez.

6-mavzu: Kompleks yondashuv.

7-mavzu: Tizimli – funksional yondashuv.

8-mavzu: Retrospektiv yondashish.

9-mavzu: Qiyosiy tahlil.

10-mavzu: Empirik materialni yig'ish.

11-mavzu: So'rovnomalar o'tkazish usuli.

12-mavzu: Kuzatish.

13-mavzu: Eksperiment.

14-mavzu: Kontent-analiz va statistik ma'lumotlardan foydalanish.

15-mavzu: Intervyu va ekspress-intervyu.

16-mavzu: Ilmiy tadqiqotda sotsiometriya metodidan foydalanish.

17-mavzu: Modellashtirish.

18-mavzu: Ilmiy tadqiqotda monostilistika va polistilistika uslublari.

III. Seminar машғулот мавзулари

1-mavzu. Ilmiy bilimlarning metodologik asoslari.

Ilm-fanning ta'rifi. Ilm-fan tadqiqot faoliyati sohasi sifatida. Ilm-fanning o'zaro bog'liq xususiyatli belgilari. Ilmning maqsadi. Ilmning vazifalari. Ilmning funksiyalari. Fanlarning tasnifi. Empirik fan. Nazariy bilim. Fundamental va amaliy fanlar. Ilm-fan va haqiqatni o'zlashtirishning boshqa shakllari. Ilm-fan va falsafa o'rtasidagi munosabatlar.

2- mavzu: Fanni rivojlanishining asosiy bosqichlari.

Qadimgi yunon ilmi. O'rta asrlarda ilm-fanning rivojlanishi. Zamonaviy ma'noda ilm- fan.

3-mavzu: Ilmiy bilim tushunchasi.

Bilishlar jarayoni. Anglash nazariyasining asosiy tarkibiy elementlari. Uslubiyatning axloqiy va estetik asoslari. Ilmiy axloq me'yorlari.

4-mavzu. Ilmiy tadqiqot yo'nalishini tanlash va ilmiy muammo.

Ilmiy yo'nalish, muammo va mavzuning farqlari. Ilmiy tadqiqotning maqsadi. Ilmiy tadqiqot obyekti. Ilmiy tadqiqot predmeti. Ilmiy tadqiqotlar tasnifi. Fundamental ilmiy tadqiqotlar. Amaliy ilmiy tadqiqotlar. Ishlanma. Ilmiy yo'nalishning tarkibiy birliklari. Ilmiy muammolarni tanlash va shakllantirish. Muammoning paydo bo'lishi.

Fanda muammoli vaziyatning paydo bo'lishi. Muammoli vaziyatni tahlil qilish. Yangi ilmiy muammolarni to'g'ri qo'yish va aniq shakllantirish.

5-mavzu. Ilmiy tadqiqot metodologiyasi va metodikasi.

Tadqiqot metodologiyasining mohiyati. Tadqiqot obyekti va predmetini aniqlash. Tadqiqotning maqsad va vazifalarini aniqlash. Tadqiqot yondashuvlari. Tadqiqot vositalari va usullari. Tadqiqot tamoyillari va muammolari. Tadqiqot gipotezasi va konsepsiyalarini ishlab chiqish. Gipoteza. Gipotezalarning turlari. Gipotezalarni shakllantirishning asosiy bosqichlari. Tadqiqot konsepsiyasi. Tadqiqotning protsessual-metodologik sxemalari. Ilmiy tadqiqotni amalga oshirishning umumiy sxemasi. Tadqiqotning dolzarbligi va ilmiy yangiligi. Ilmiy natijalar. Yangi ilmiy natijalarni olish imkoniyatlari. Ilmiy-tadqiqot ishlarining bosqichlari. Metodika. Tadqiqot metodikasi. Tadqiqot metodikasining asosiy komponentlari. Tadqiqot materiallarining adabiyotli rasmiylashtirilishi. Ilmiy tadqiqotni umumiy sxemasi. Ilmiy tadqiqotlarda anglashning ilmiy metodlari.

6-mavzu. Ilmiy tadqiqot vositalari va metodlari.

Vositalar va usullar metodologiyaning yirik bo'limi sifatida. Ilmiy tadqiqot vositalari (anglash vositalari). Anglashning moddiy vositalari. Anglashning axborot vositalari. Anglashning matematik vositalari. Anglashning mantiqiy usuli. Anlashning til vositalari. Ilmiy tadqiqot usullari. Empirik usullar. Adabiyotlar, hujjatlar va faoliyat natijalarini o'rganish. Ilmiy kuzatuv. O'lchov. So'rov. Ekspert baholash usuli. Retrospeksiya. Prognoz qilish. Nazariy usullar. Dialektika. Dialektika qonunlari. Amaliyotda sinovdan o'tgan ilmiy nazariyalar. Isbot.

7-mavzu. Tadqiqot olib borish jarayonini tashkil etish.

Ilmiy izlanishlarning fazalari va bosqichlari. Ilmiy tadqiqotni loyihalash fazasi. Tadqiqotni loyihalash fazasining konseptual bosqichi. Tadqiqot turlarini ularning yo'nalishlari bo'yicha tasniflanishi. Fundamental tadqiqotlar. Amaliy tadqiqotlar. Ishlanmalar. Qarama-qarshiliklarni aniqlash bosqichi. Muammoni shakllantirish bosqichi. Yangi ilmiy natijalarni olish variantlari. Tadqiqotning maqsadini aniqlash bosqichi. Tadqiqot natijalarining ishonchligini baholash mezonlarini shakllantirish (tanlash) bosqichi. Tadqiqot gipotezasini aniqlash bosqichi. Tadqiqotni tarkiblashtirish bosqichi. Tadqiqotni texnologik tayyorlash bosqichi. Ilmiy tadqiqotlarning texnologik fazasi. Tadqiqotni amalga oshirish bosqichi. Tadqiqot natijalarini rasmiylashtirish bosqichi. Ilmiy tadqiqotning reflektiv fazasi.

8-mavzu. Ilmiy tadqiqot uchun axborotlarni qidirishning asosiy metodlari.

Axborotning hujjatli manbalari. Ma'lumot-axborot faoliyatini tashkil etish. Ilmiy-texnik axborot organlari. Referativ jurnallar. Signalli axborotlar xabarnomalari. Espress-axborot. Taxliliy sharhlar. Referativ sharhlar. Bosma bibliografik kartalar. Kataloglar va kartotekalar bilan ishlash usullari. Axborotning hujjatli manbalarini qidirish. Universal o'nlik tasnif (UDK). Kutubxona-bibliografik tasnifi (BBK). Xorijiy davriy nashrlarning ma'lumotlar bazasi. Mahalliy gazeta va jurnallar. Iqtibos indeksleri. Resurslar bilan ishlash, o'qish texnikasi, yozuvlar yuritish metodikasi, reja tuzish.

9-mavzu. Tadqiqot natijalarini e'lon qilish.

Tadqiqot natijalarini e'lon qilish tartibi. Nashrlar turlari. Ilmiy nashr. Nashrlarning asosiy vazifalari. Ilmiy nashrlarning standart shakllari. Ilmiy nashrlar ro'yxati. Ma'ruzalar va chiqishlar tezislarning asosiy afzalligi. Ma'ruza (chiqish) mavzusini tanlash. Ma'ruza uchun material. Ma'ruzaning tuzilishi. Ma'ruza tezisini tayyorlash. Ilmiy maqola. Xalkaro iqtibos tizimiga kiruvchi jurnallarda tadqiqot natijalarini e'lon qilish.

10-mavzu. Magistrlik dissertatsiyasi ilmiy tadqiqot turi sifatida.

Magistrlik dissertatsiyasi va uning belgilari. Dissertatsiya ilmiy malakaviy ish sifatida. Mavzuni tanlash va ilmiy rahbari tayinlash. Ilmiy rahbarning majburiyatlari. Magistratura talabasining magistrlik dissertatsiyasi ustida ishlashi. Gipotezani ilgari surish. Ilmiy g'oyani qidirish. Magistrlik dissertatsiyasining tuzilishi va uning mazmuniga qo'yiladigan talablar. Muammoni kompleks hal qilish. Mavzuni aniqlashga qo'yiladigan talablar. Tadqiqotning maqsad va vazifalarini belgilash. Magistrantlarning dissertatsiyani rasmiylashtirishida rioya qilishi kerak bo'lgan qoidalar. Dastlabki va rasmiy himoyani o'tkazish tartibi.

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

1. Ilm-fanning zamonaviy ta'rifi: gnoseologik, ijtimoiy, madaniy jihatlar.
2. Ilm ijtimoiy institut sifatida.
3. Zamonaviy dunyoda fanning o'rni va roli.
4. "Klassik ilm" tushunchasi va uning ideallari.
5. "Postklassik fan" tushunchasi va XX asrning ikkinchi yarmida

fanning xususiyatlari.

6. Ilmiy taraqqiyotning harakatlanuvchi omillari haqida intenzializm va eksternalizm.
7. Jamiyatda ilm-fanning roli va o'rnini baholashda ssiyentizm va antissiyentizm.
8. Ilmiy bilimlarning asosiy belgilari.
9. Ilmiy bilimda haqiqat: asosiy yondashuvlar.
10. Ilmiy uslub, uning tuzilishi, tipologiyasi.
11. Ilmiy tadqiqotning empirik darajasini bilish usullari va shakllari.
12. Ilmiy tadqiqotning nazariy darajasini bilish usullari va shakllari.
13. Muammo tadqiqotning boshlanishi va bilim shakli sifatida.
14. "Ilmiy haqiqat" tushunchasi, uning ilmiy tadqiqot tarkibidagi o'ri.
15. Ilmiy nazariya ilmiy bilim shakli sifatida.
16. Gipoteza va uning ilmiy anglashdagi o'ri.
17. Kuzatuv va eksperiment ilmiy tadqiqot usullari sifatida.
18. Iqtisodiy fanlarda tushunish va tushuntirish.
19. Iqtisodiyot fanlarining o'ziga xos usullari.
20. Ilm - anglash turi.
21. Ilm-fanning tarkibiy elementlari.
22. Tadqiqotning nazariy modeli.
23. Fanning tasniflanishi.
24. Ilmiy tadqiqot darajalari.
25. Fanning funksiyalari.
26. Fanning nazariy va empirik darajalari.
27. Tadqiqotning empirik darajasi mohiyati.
28. Axborot manbalarining tavsifi.
29. Nazariya tushunchalar tizimi sifatida.
30. Metodologiya - anglash metodi haqidagi bilim.
31. Fanda empirik va nazariy tadqiqotlarning usul va uslublari.
32. Gipoteza tadqiqotning asosiy metodologik vositasi sifatida.
33. Ilmiy tadqiqotdagi prinsiplar va yondashuvlar.
34. Ilmiy tadqiqotda tizimli yondashuv.
35. Ilmiy tadqiqot tamoyillari.
36. Tadqiqotning metodologik vositalari.
37. Ilmiy tadqiqot usullari.
38. Tadqiqotning umumilmiy usullari.
39. Tadqiqotning maxsus usullari.
40. Tadqiqotning xususiy usullari.
41. Ekspertiza va xizmatlar sifati usullari.

	42. Sotsiologik tadqiqot usullari.
3.	<p data-bbox="432 208 1437 248">V. Fan o‘qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)</p> <p data-bbox="643 255 1225 295">Fanni o‘zlashtirish natijasida magistr:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li data-bbox="373 309 995 349">- ilmiy bilimlarning metodologik asoslari; <li data-bbox="373 356 1062 396">- fanda muammoli vaziyatning paydo bo‘lishi; <li data-bbox="373 403 1066 443">- ilmiy tadqiqot metodologiyasi va metodikasi; <li data-bbox="373 450 959 490">- ilmiy tadqiqot vositalari va metodlari; <li data-bbox="373 497 1050 537">- ilmiy izlanishlarning fazalari va bosqichlari; <li data-bbox="373 544 1410 584">- ilmiy tadqiqot uchun zarur bo‘ladigan axborotning hujjatli manbalari; <li data-bbox="373 591 975 631">- tadqiqot natijalarini e‘lon qilish tartibi; <li data-bbox="373 638 1485 678">- magistrlik dissertatsiyasi va uning belgilari haqida tasavvurga ega bo‘lishi; <li data-bbox="373 685 1102 725">- ilm-fanning o‘zaro bog‘liq xususiyatli belgilari; <li data-bbox="373 732 676 772">- fanlarning tasnifi; <li data-bbox="373 779 1066 819">- ilmiy muammolarni tanlash va shakllantirish; <li data-bbox="373 826 1174 866">- ilmiy tadqiqotni amalga oshirishning umumiy tartibi; <li data-bbox="373 873 746 913">- ilmiy tadqiqot usullari; <li data-bbox="373 920 1302 960">- tadqiqot turlarini ularning yo‘nalishlari bo‘yicha tasniflanishi; <li data-bbox="373 967 1023 1008">- ma‘lumot-axborot faoliyatini tashkil etish; <li data-bbox="373 1014 1497 1117">- magistratura talabasining magistrlik dissertatsiyasi ustida ishlashini bilishi va ulardan foydalana olishi; <li data-bbox="373 1124 1331 1164">- yangi ilmiy muammolarni to‘g‘ri qo‘yish va aniq shakllantirish; <li data-bbox="373 1171 1190 1211">- tadqiqot gipotezasi va konsepsiyalarini ishlab chiqish; <li data-bbox="373 1218 1134 1258">- tadqiqot materiallarini adabiyotli rasmiylashtirish; <li data-bbox="373 1265 1007 1305">- ilmiy tadqiqot vositalarini to‘g‘ri tanlash; <li data-bbox="373 1312 799 1352">- tadqiqotni tarkiblashtirish; <li data-bbox="373 1359 1007 1400">- axborotning hujjatli manbalarini qidirish; <li data-bbox="373 1406 1027 1447">- ma‘ruza tezisi va ilmiy maqola tayyorlash; <li data-bbox="373 1453 1369 1494">- muammoni kompleks hal qilish ko‘nikmalariga ega bo‘lishi kerak; <li data-bbox="373 1500 1107 1541">- original muammo konsepsiyasini ishlab chiqish; <li data-bbox="373 1547 1114 1588">- muammoni hal qilishning ustuvorligini aniqlash; <li data-bbox="373 1594 1469 1635">- ilmiy tadqiqotlarda anglashning ilmiy metodlaridan samarali foydalanish; <li data-bbox="373 1641 1286 1682">- ilmiy tadqiqot vositalari va metodlarini unumli qo‘llay olish; <li data-bbox="373 1688 890 1729">- ilmiy tadqiqotni amalga oshirish; <li data-bbox="373 1736 1027 1776">- ilmiy tadqiqot natijalarini rasmiylashtirish; <li data-bbox="373 1783 1027 1823">- ilmiy tadqiqot uchun axborotlarni qidirish; <li data-bbox="373 1830 1497 1933">- xalqaro iqtibos tizimiga kiruvchi jurnallarda tadqiqot natijalarini e‘lon qilish; <li data-bbox="373 1939 1497 2042">- magistrlik dissertatsiyasini rasmiylashtirish, dastlabki va rasmiy himoyani o‘tkazish malakalariga ega bo‘lishi kerak.

4.	<p style="text-align: center;">VI. Taълим технологиялари va metodlari:</p> <ul style="list-style-type: none"> – maъruzalar; – interfaol кейс-стадилар; – seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezкор savol-javoblar); – гуруҳларда ишлаш; – тақдимотларни қилиш; – индивидуал лойиҳалар; – жамоа бўлиб ишлаш va ҳимоя қилиш учун лойиҳалар.
5.	<p style="text-align: center;">VII. Kreditlarni olish uchun talablar:</p> <p>Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to‘la o‘zlashtirish, o‘rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo‘yicha yozma ishni topshirish.</p>
6.	<p style="text-align: center;">VIII. Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati</p> <p style="text-align: center;">Asosiy adabiyotlar:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Shermuxamedova N.A. Ilmiy tadqiqot metodologiyasi. Darslik. - Toshkent: “Fan va texnologiya”, 2014. - 512 b. 2. Бурда А. Г. Основы научно-исследовательской деятельности: учеб. пособие (курс лекций) /А.Г. Бурда; Кубан. гос. аграр. ун-т. - Краснодар, 2015. - 145 б. 3. Горелов, Н. А. Методология научных исследований: учебник для бакалавриата и магистратуры / Н.А.Горелов, Д.В.Круглов. - Москва: Издательство. Юрайт, 2016. - 290 б. 4. Мокий, М. С. Методология научных исследований: учебник для магистратуры / М. С. Мокий, А. Л. Никифоров, В. С. Мокий; под редакцией М. С. Мокого. - Москва: Издательство Юрайт, 2018. - 255 б. <p style="text-align: center;">Qo‘shimcha adabiyotlar:</p> <ol style="list-style-type: none"> 5. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – O‘zbekiston, 2014. - 76 b. 6. O‘zbekiston Respublikasining 2020 yil 23 sentabrdagi “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni, O‘RQ-637-son. 7. O‘zbekiston Respublikasining 2019 yil 16 dekabrdagi “Maktabgacha ta’lim va tarbiya to‘g‘risida”gi O‘RQ-595-sonli Qonuni. 8. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi “2022–2026 yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida”gi PF–60-son Farmoni. 9. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020 yil 22 dekabrdagi “Maktabgacha ta’lim va tarbiyaning Davlat standarti” 802-

sonli Qarori.

10. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. – T.: “O‘zbekiston”, 2017. 486-b.

11. Mirziyoyev Sh.M. “Niyati ulug‘ xalqning ishi ham ulug‘, hayoti yorug‘ va kelajagi farovon bo‘ladi.” – T.: “O‘zbekiston”, 2019. 400-b.

12. Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. –T.: “Ma’naviyat”, 2008. 176-b.

13. Бахтина И.Л., Лобут А.А., Мартюшов Л.Н. Методология и методы научного познания: учебное пособие / Урал. гос. пед. ун - т. - Екатеринбург, 2016. - 119 б.

14. Новиков А.М., Новиков Д.А. Методология научного исследования. М.: Либроком, 2010. - 280 б.

15. Новиков А.М., Новиков Д.А. Методология. - М.: СИНТЕГ. - 668 с.

16. Пономарев А.Б., Пикулева Э.А. Методология научных исследований: учеб. пособие /. - Перм: Изд-во Перм. нац. исслед. политехн. ун-та, 2014. - 186 б.

Internet saytlari:

17. www.gov.uz (O‘zbekiston Respublikasi hukumat portali)

18. www.president.uz (O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining rasmiy veb-sayti)

19. www.mf.uz (O‘zbekiston Respublikasi moliya vazirligi)

20. www.stat.uz (O‘zbekiston Respublikasi statistika Davlat qo‘mitasi)

21. www.mineconomy.uz (O‘zbekiston Respublikasi iqtisodiyot va sanoat vazirligi)

22. www.mininnovation.uz (O‘zbekiston Respublikasi innovatsion rivojlanish vazirligi)

23. www.natlib.uz (Alisher Navoiy nomidagi O‘zbekiston Milliy kutubxonasi)

24. www.lex.uz (O‘zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi)

25. www.oak.uz (O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi)

26. www.scopus.com (Retsenziyalanadigan adabiyotlar bazasi)

27. www.sciencedirect.com (Retsenziyalanadigan adabiyotlar platformasi)

28. www.tfi.uz (Toshkent moliya instituti)

7. Fanning o‘quv dasturi “Maktabgacha ta’lim” kafedrasining 2024 yil 27

	<p>avgustdagi 1-son yig'ilishida muhokamadan o'tgan va institut kengashida tasdiqlash uchun tavsiya etilgan.</p> <p>Maktabgacha ta'lim metodologiyasi fanining o'quv dasturi Navoiy davlat pedagogika institut Kengashining 2024-yil "5" sentabrdagi 1-sonli yig'ilishi qarori bilan tasdiqlangan.</p>
8.	<p>Fan/modul uchun mas'ul:</p> <p>S.B.Sanayeva – Maktabgacha ta'lim kafedrası dotsenti, Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)</p>
9.	<p>Taqrizchilar:</p> <p>Raupova M.M. – Navoiy davlat pedagogika instituti dotsenti, PhD</p> <p>Xaydarova Sh.N. – Navoiy davlat pedagogika instituti dotsenti , PhD</p>

